

МЕХАНІЗМ РЕГІОНАЛЬНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Актуальність антикризового управління в регіоні визначається об'єктивним характером системних змін в регіональному розвитку, які завжди сполучені зі значною кількістю кризових ситуацій, а значить, потребують доцільних, своєчасних та виважених управлінських рішень як відправної точки для виходу зі скрути, створення відповідних управлінських структур і підготовки фахівців з антикризового управління, які зможуть знаходити вихід з кризи з найменшими втратами. Зміни в українському суспільстві не тільки посилюють існуючи кризові явища, а і породжують нові. Так останні події, що відбулися в політичній і економічній сферах, не могли не вплинути на розвиток регіонів, який супроводжується певними суперечностями та конфліктами, що можуть призвести до кризового стану. Тому ефективність функціонування соціально-економічної системи регіону залежить від впровадження в органах регіонального управління різних рівнів елементів антикризового управління, іменованого за кордоном «криза-менеджментом» (crisis management) [1].

У сучасній науково-економічній літературі існує велика кількість суперечливих поглядів щодо визначення самого поняття кризи. Криза – це порушення рівноваги в економіці, результатом чого є зниження або зупинка виробництва. На думку Л. Лігоненко, кризовий стан системи є значним і тривалим порушенням рівноваги та проявом нездатності системи використовувати механізми внутрішньої саморегуляції [2, с. 12].

Проблемам регіонального розвитку та антикризового управління присвячена значна кількість вітчизняних наукових робіт. Зокрема, вагомий внесок у теорію та методологію регіонального антикризового управління зробили С. Телешун, Б. Масенко, Б. Данилишин, В. Семиноженко, В. Берега, В. Заблоцький, В. Козбаненко, Н. Чумаченко, М. Тимчук, В. Воротін, М. Долішній та ін. Криза розглядається як складне комплексне явище, що може охоплювати соціальну

систему в її цілісності. Комплексність явища «криза» обумовлюється тим, що вона охоплює економічні, політичні, соціальні, духовні, культурні, екологічні, демографічні явища і процеси.

Криза – це закономірний і цілеспрямований процес незворотних змін, в основі якого покладено незворотність, спадковість та цілеспрямованість. Незворотність змін характеризується виникненням нових можливостей, які раніше не існували; спадковість розвитку – обумовленістю кожного етапу соціально-історичного прогресу попереднім станом, який, в свою чергу, обумовлює наступний етап розвитку системи; цілеспрямованість дає основу управління кризовими ситуаціями, визначає підбір необхідних процедур та вибір необхідних ресурсів.

Антикризове управління повинно бути гнучким та динамічним, містити стратегічні (превентивні) та тактичні (захисні та наступальні) заходи, які прискорюють адаптацію об'єкту управління до ситуації, пом'якшують стрес, скорочують час і втрати. Як процес, антикризове державне управління характеризується комплексністю та багатоплановістю, охоплює систему заходів із діагностики кризових явищ (моніторинг, аналіз, оцінювання, контроль), планування (прогнозування, розроблення сценаріїв, моделювання, програмування), нейтралізації і подолання кризи (прийняття управлінських рішень, реалізація стратегій, проектів, планів профілактичних та надзвичайних заходів, зокрема, з мобілізації ресурсів) [3].

Механізм антикризового державного управління в системі державного управління – це сукупність принципів, законів та процедур, які забезпечують прийняття та реалізацію управлінських рішень щодо передбачення небезпеки кризи, аналізу її симптомів, заходів для зниження негативних наслідків кризи і використання її факторів для наступного розвитку. Антикризове управління в першу чергу визначається людським фактором. Успіх антикризового управління пов'язаний із знанням циклічного розвитку соціально-економічних систем.

Основні складові механізму антикризового державного управління:

1) створення системи державного антикризового та стратегічного

управління на державному, регіональному та місцевому рівні;

2) розробка та впровадження системи якісного моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища;

3) активна регуляторна політика;

4) адекватна ситуації розвитку податкова політика;

5) цілісна та системна нормативно-правова база держави;

6) ефективне управління енергетичними та земельними ресурсами;

7) соціально-економічна політика, спрямована на підвищення якості життя громадян;

8) виважена інформаційна політика;

9) розвиток організаційної структури системи публічного управління повинен враховувати об'єктивні тенденції відчуження на основі різноспрямованості інтересів громадян та чиновників;

10) створення такої системи комунікації між керуючою системою та громадянами, за якої відповідні структури та спеціалісти змогли б пояснювати громадянам цілі та методи конкретної політики, аргументувати характер та зміст своєї діяльності, в умовах, в яких вони змушені працювати та приймати рішення;

11) визнання існування стереотипів сприйняття влади: соціальні та політичні цілі держави дробляться та втілюються в завдання державних установ, а саме ці установи та їх функціональні повноваження віддані у власність державним службовцям, для яких розподіл та перерозподіл державних ресурсів залишається монопольною функцією;

12) розуміння державними службовцями, що їх поведінка як «власників» влади, а не як її представників провокує конфлікти та кризи;

13) необхідність визнання управлінцями своєї відповідальності за прийняття управлінських рішень в системі публічного управління;

14) володіння гнучкими соціально-психологічними технологіями попередження та регулювання кризами;

15) створення програм управління соціально-політичними конфліктами.

До антикризового управління на макро- або мікрорівні існує ряд підходів.

На думку П. Заваліна, головною метою створення та запровадження системи антикризового управління є проведення структурної перебудови всієї національної економіки відповідно до потреб ринку [4, с. 327].

Антикризове управління на рівні регіону має бути спрямованим на підвищення, по-перше, стійкості розвитку, по-друге, гнучкості управління. Формування антикризової системи управління повинно відбуватися шляхом удосконалення організації процесу управління розвитком регіону та впровадження нових підходів щодо розробки і прийняття управлінських рішень. Одним із критеріїв формування антикризової системи управління є зміна ідеології управління, а саме – перехід до ініціативного розвитку регіону. В умовах значної диференціації соціально-економічного розвитку регіонів особливого значення набувають можливості впливу на конкурентоспроможність різних регіональних утворень з боку регіональних органів влади. На регіональному рівні органи влади різних областей України стають основним суб’єктом антикризового регулювання. При цьому до особливостей антикризового управління на регіональному рівні варто віднести, по-перше, те, що на рівні регіону його доводиться застосовувати щодо криз, викликаних як зовнішніми факторами, так і внутрішніми (зовнішні кризові фактори в цілому однакові для всіх регіонів, однак через значну диференціацію регіонів за структурою внутрішні фактори значно різняться).

По-друге, внутрішні кризові фактори можуть підсилювати дію зовнішніх факторів. Отже, органам регіонального управління потрібно враховувати можливості та загрози як зовнішніх, так і внутрішніх криз.

У зв’язку з цим виникає необхідність у розробці інструментів антикризового управління для органів державної влади регіонів, серед яких необхідно виділити найбільш поширені у світовій практиці, а саме такі як: визначення нових напрямів розвитку; підтримка та розвиток інноваційної інфраструктури; розвиток людського капіталу; коригування податкової системи; заходи щодо захисту внутрішнього ринку; стимулювання експорту; підтримка малих підприємств; створення в регіонах сприятливих умов для об’єднання та злиття найбільш потужних в економічному плані підприємств, створення концернів, асоціацій, які

на основі кластерної моделі будуть активно співробітничати та допомагати депресивним підприємствам; раціональне управління пакетами акцій підприємств, що перебувають у власності держави або муніципалітетів [5]; різноманітні державні програми технічної реконструкції тощо.

Разом з тим зазначимо, що, попри те, що в сучасній практиці державного антикризового управління пріоритет найчастіше віддається механізмам безпосереднього реагування, характер кризових процесів вимагає використання нових механізмів антикризового управління, які можуть не тільки запобігти негативним наслідкам криз та пом'якшити їх, а й використати їх можливості для кардинальної зміни існуючої системи.

Список використаної літератури:

1. Газарян С. В. Теоретичні основи антикризового управління в регіоні / С. В. Газарян // Публічне управління: теорія та практика. – 2013. – Вип. 2. – С. 56-61. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pubupr_2013_2_11.
2. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : монографія / Л. О. Лігоненко. – К.: Наук. думка, 2000. – 390 с.
3. Чикаренко І. Принципи та модель реалізації системи антикризового управління на муніципальному рівні / І. Чикаренко // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / [голов. ред. С. М. Серьогін]. – Дніпропетровськ, 2011. – Вип. 4 (11). – С. 250-261.
4. Основы инновационного менеджмента: Теория и практика: учеб. пособие / под. ред. П. Н. Завалина и др. – М.: ОАО «НПО «Изд-во «Экономика», 2000. – 475 с.
5. Бобылева А. Развитие механизма государственного антикризисного управления [Електронний ресурс] / А. Бобылева // Эффективное антикризисное управление. – Режим доступа: <http://www.soautpprf.ru/site.xp/057049056.html>.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>